

<http://revped.ise.ro>

Print ISSN 0034-8678; Online ISSN: 2559 - 639X

READING SCREENS AND DEEP UNDERSTANDING: ONLINE LEARNING BY MAKING GOOD USE OF THE PISA RESOURCES

Lectura pe ecran și aprofundarea surselor: ocazii de învățare online prin
valorificarea materialelor PISA

Angelica MIHĂILESCU, Ligia SARIVAN

Journal of Pedagogy, 2021 (1), 137 - 153

<https://doi.org/10.26755/RevPed/2021.1/137>

The online version of this article can be found at: <http://revped.ise.ro/en/2021/>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.
To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA
94042, USA.

Published by:

**CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
UNITATEA DE CERCETARE ÎN EDUCAȚIE**

<http://www.ise.ro/>

<https://rocnee.eu/>

Further information about *Revista de Pedagogie* – *Journal of Pedagogy* can be found at:

Editorial Policy: <http://revped.ise.ro/editorial-policy/>

Author Guidelines: <http://revped.ise.ro/en/author-guidelines/>

LECTURA PE ECRAN ȘI APROFUNDAREA SURSELOR: OCAZII DE ÎNVĂȚARE ONLINE PRIN VALORIFICAREA MATERIALELOR PISA

Angelica Mihăilescu*

Ligia Sarivan**

Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație,

Unitatea de Cercetare în Educație,

București, România

angelica.mihailescu@ise.ro, ligia.c.sarivan@gmail.com

Rezumat

Articolul valorifică rezultatele de la studiul PISA precum și noile materiale de lectură (prin intermediul interfeței digitale) publicate de OECD. Lectura pe ecran permite – și încită la – accesarea rapidă a mai multor texte. Pentru informare, documentare și, mai ales, pentru învățare de calitate este important de identificat sursa și calitatea acesteia. În acest context, întrebarea de cercetare la care se referă studiul nostru este următoarea: Cum îi pregătim pe elevi pentru aprofundarea textului multiplu și pentru identificarea informațiilor credibile? Investigația s-a realizat asupra unui lot de 95 de elevi din clasele a VIII-a și a IX-a din patru unități colare, situate în două orașe mari, una dintre ele fiind un liceu tehnologic. Elevii au parcurs una dintre unitățile de lectură din antologia publicată de PISA OECD (Galapagos) care solicită citirea mai multor texte, provenite din surse diferite, vizualizate pe ecran, în vederea răspunsului la întrebări de comprehensiune vizând procese de complexitate diferită. În funcție de dificultățile elevilor și de problemele avute în ceea ce privește aspectele legate de credibilitatea surselor, articolul indică soluții de ameliorare a învățării destinate inovării practicilor didactice. Concluzia articolului indică nevoia schimbării în selectarea și abordarea textelor de informare, pentru a-i pregăti pe tineri spre o lectură de profunzime într-o lume în care învățarea și documentarea au loc preponderent prin intermediul ecranului.

---

* Cercetător științific dr., Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație, Unitatea de Cercetare în Educație, București, România.

** Cercetător științific dr., Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație, Unitatea de Cercetare în Educație, București, România.

Cuvinte-cheie: credibilitatea surselor, lectură de comprehensiune, PISA, text multiplu.

Abstract

The paper highlights the results of PISA in reading literacy as well as the new computer-based released items published by OECD. Screen reading allows – and challenges for – rapid access towards several texts. In order to get informed and mainly for quality learning it is crucial to identify the source and its quality. In this context, the research question that our study refers to is the following: How do we prepare students to deepen the multiple text and to identify credible information? Our investigation targets a group of 95 students in grades 8 and 9 from four schools located in two big cities, one of them being a technological high school. The students went through one of the reading units in the anthology published by PISA OECD (Galapagos) which requires reading several texts, from different sources, viewed on the screen, in order to answer comprehension questions which focus processes of different complexity. Depending on the difficulties of the students and the problems they have with various issues related to the credibility of the sources, the article indicates solutions to improve learning by the innovation of reading practices in the class. The conclusion of the article shows the need for change in the selection and approach of information texts in order to prepare young people for in-depth reading in a world where learning and documentation take place mainly through the screen.

Keywords: multiple text, PISA, reading for comprehension, sources credibility.

1. Contextul cercetării

În prezent rîle tradiționale, lectura este asimilat studiului literaturii, prin urmare, ata at didacticii limbii literaturii materne. În ultimele decenii, datorit proliferării instrumentelor de evaluare a achizițiilor la limbi moderne și a unei tot mai largi acceptări a Cadrului European Comun de Referință pentru Limbi (CEFRL, 2020), lectura este în eleas ca activitate de comprehensiune a textului scris, indiferent de natura acestuia și devine nu doar apanajul consumatorului de literatură, ci, mai ales, elementul principal de acces la cunoaștere, o cheie pentru învățare. A adar perspectiva s-a extins, dar în coală, lectura rămîne încă în „responsabilitatea” profesorilor care predau discipline filologice.

În societatea actuală, nevoile de lectură se diversifică, cu precădere în contextul proliferării lecturii pe ecran: textele devin multiple, multimodale,

dinamice. Num rul surselor cre te exponen ial, iar noile media fac evident nevoia repozi ion rii cititorului într-o zon a triajului de informa ii din perspectiva relevan ei i a credibilit ii acestora. Aceast diversitate, extindere i complexitate a corpusului de texte din societatea actual atrage nevoia unei schimb ri de viziune în problematica lecturii în coal i a abord rilor didactice.

În Cadrul de referin PISA 2018, lectura este în eleas ca „acea capacitate a elevilor de a în elege, de a utiliza, de a evalua, de a reflecta i de a interac iona cu textele în vederea atingerii scopurilor, a dezvolt rii orizontului de cunoa tere i a propriului poten ial, precum i în vederea particip rii în via a social ” (OECD, 2019a). Se observ c lectura este orientat de scopurile cititorului i concur la îndeplinirea rolurilor acestuia atât în plan personal cât i social. Totodat , aceast defini ie face explicit interac iunea cu textul din perspectiva cititorului i a scopurilor sale.

Cadrul de referin PISA aduce în discu ie transform rile sociale, nevoile profesionale i evolu ia tehnologiei. Aceasta din urm a u urat via a în mod neîndoielnic, dar a adus multe provoc ri pentru utilizatori. În mai pu in de 20 de ani, folosirea internetului la nivel mondial a crescut de la 1,7% utilizatori din popula ia lumii în 1997 (anul când s-a lansat primul Cadru de referin pentru lectur al studiului PISA) la peste 40% în 2014, dup datele citate de sursa OECD (OECD, 2019a). Totodat , în 2014 numerele active de telefon mobil erau aproape la paritate cu popula ia globului (95,5 de numere active la 100 de locuitori), iar accesul la broadband crescuse la peste 2 miliarde de posturi. În acest context de acces la tehnologie, PISA a propus, cu ani înaintea crizei Covid 19 (care a obligat coala s se mute în spa iul virtual peste noapte!), o rea ezare a obiectivelor evalu rii i implicit a educa iei spre o lectur adaptat nevoilor unei societ i puternic digitalizate. Focalizarea pe lectura ecranului/ ecranelor nu este deci conjunctural (dictat de criza global !), ci o abordare de lung durat , în progresie, care aduce provoc ri didactice nu doar pentru profesorul de român / matern , în condi iile în care este vorba de lectura de informare, de lectura pentru înv are. Elevii au nevoie de o competen de comprehensiune a textului cu noi componente de lectur digital , care s fie structurat dincolo de con inuturile sau structurile mono-disciplinare. Altfel spus, competen a de lectur pentru secolul XXI va fi una transversal , nespecific pentru regulile unui domeniu academic (în mod tradi ional, filologic!).

„În timp ce accesul la informație trece de la forma imprimată pe hârtie la ecranul de calculator, la interfața telefoanelor inteligente, structura și formatul textelor se transformă de asemenea. Această schimbare le solicită cititorilor noi strategii cognitive și definirea unor obiective clare pentru lectură orientată de un scop. Prin urmare, competența de lectură nu mai este definită doar de descifrarea și înțelegerea textului unic. Chiar dacă rămân valabile abilitățile de a înțelege și interpreta textul continuu, lectură de succes implică activarea unor strategii complexe de procesare a informației provenite din textul multiplu sau dintr-o varietate de surse. În plus, caracteristici de succes sunt aceia care utilizează informația din varii domenii – de exemplu, din matematică sau din științele ale naturii – și care utilizează tehnologia pentru a explora, organiza și filtra o mare cantitate de date. În absența acestor abilități, participarea eficientă pe piața muncii, în educația adulților și în viața socială și civică devine problematică în secolul nostru” (OECD, 2019a).

Pentru a structura această competență complexă de lectură, exersarea din școală se extinde asupra oricărui text în orice limbaj în formă grafică, care cuprinde elemente iconice (diagrame, hărți, grafice, band desenată, imagini) însoțite de cuvinte. Totodată, sunt necesare antrenamente sistematice ale proceselor de lectură avute în vedere la PISA (OECD, 2019b): scanarea pentru extragerea informațiilor dorite, căutarea de informații în mai multe fragmente de text/ mai multe texte, reprezentarea informației literale, integrarea și generarea de inferențe, reflectarea asupra conținutului și a formei din perspectiva formulării de ipoteze în legătură cu diferite perspective sau puncte de vedere, evaluarea calității și credibilității (pentru a afla dacă informația dintr-un text este validă, actualizată, precisă, de încredere, imparțială), detectarea și rezolvarea conflictelor (pentru a identifica pozițiile autorilor asupra unei probleme și depistarea sursei de încredere dintre cele avute la dispoziție).

Competențele de lectură și antrenamentele ca acelea de mai sus nu mai reprezintă o noutate în România. Cel puțin, nu din perspectiva curriculumului oficial. Dar, dacă trecem în revist rezultatele la PISA (OECD, 2018), constatăm totuși că elevii au abilități de lectură precare, cu precădere în zona înțelegerii textului multiplu.

În anul școlar trecut, am propus unui lot restrâns de elevi de clasă a IX-a explorarea informațiilor pertinente prin intermediul lecturii unei unități PISA

(con înând dou texte „în conflict”) i prin rezolvarea sarcinilor circumscrise textelor (Mihăilescu & Sarivan, 2020). Formatul a reprezentat o surpriză pentru elevi, întrebările i-au stimulat cognitiv, dar i-au pus și în dificultate, iar răspunsurile au confirmat trendul PISA în privința performanțelor de lectură. Această experiență ne-a determinat să continuăm studiul în direcția explorării textului multiplu din perspectiva proceselor vizate la PISA, fiecare constituind filtre de lectură necesare pentru tinerii din ziua de azi.

2. Metodologia cercetării

Cercetarea constă într-o aplicație pe un lot de elevi de 15 ani. Instrumentul de cercetare este reprezentat de o unitate de lectură PISA din cadrul antologiei publicate (OECD, 2019b) și de ghidul de codificare aferent (omologat de experții PISA). Antologia este publicată în traducere la rubrica de resurse educaționale pe site-ul Unității de Cercetare în Educație (<https://www.ise.ro/itemi-pisa>).

Analiza a avut în vedere întrebarea *Cum îi pregătim pe elevi pentru aprofundarea textului multiplu și pentru identificarea informațiilor credibile?*

3. Rezultatele cercetării

Pentru a răspunde la întrebarea de cercetare, au fost invitați la lectura unității „Galapagos” 55 de elevi de clasă a VIII-a și 40 de elevi de clasă a IX-a, din colici din mediul urban. Elevii participă în învățarea în 4 colici diferite. Respondenții din clasă a IX-a urmează cursurile liceului tehnologic și ale liceului teoretic (matematică-informatică). Este util de semnalat faptul că pentru elevii de clasă a VIII-a, gimnaziu, a fost elaborat, în 2017, un nou curriculum centrat pe competențe, în timp ce curriculumul pentru liceu datează din 2009.

Scenariul unității publice de lectură „Galapagos” constă în interevaluarea unor proiecte de web design de către participanții la un curs online. Prin răspunsul la întrebările formulate, cursanții vor furniza feedback unor colegi, care au realizat un site despre Insulele Galapagos, în legătură cu conținutul/relevanța a celor patru pagini web create („Despre”, „Faună”, „Conservare”,

i „Voluntariat”). Unitatea „Galapagos” vizează aspecte digitale corelate cu competența de lectură; textul este multiplu, dinamic, mixt și explicativ (OECD, 2019b). Pentru unele întrebări, elevii vor avea indicații explicite în legătură cu pagina unde ar putea identifica răspunsul, în alte situații, vor fi nevoiți să caute răspunsul în cele patru pagini (vezi figura nr. 1; <https://www.ise.ro/item-pisa>). Altfel spus, gradul de aprofundare al acestui text multiplu, compus din 4 stimuli, este dat de eficiența navigării de la un ecran la altul, pentru reperarea informațiilor relevante. În perspectivă didactică, este un exercițiu foarte util pentru familiarizarea progresivă a cititorului cu nevoia unei filtrări a informațiilor provenite din mai multe surse.

The figure displays four screenshots of a web interface for the PISA Galapagos unit, arranged in a 2x2 grid. Each screenshot represents a different stimulus page. The interface includes a navigation menu at the top with tabs for 'Despre', 'Fapte', 'Contextura', and 'Voluntariat'. The main content area contains text, images of animals, and interactive elements like 'Dați click pe săgeata ÎNAINTE pentru a vizualiza prima întrebare.'

Stimul 1: The text discusses the Galapagos Islands and the role of the Galapagos Conservancy. It mentions that the islands are a natural laboratory for studying evolution and that the conservancy works to protect the unique species found there. An image of a sea turtle is shown.

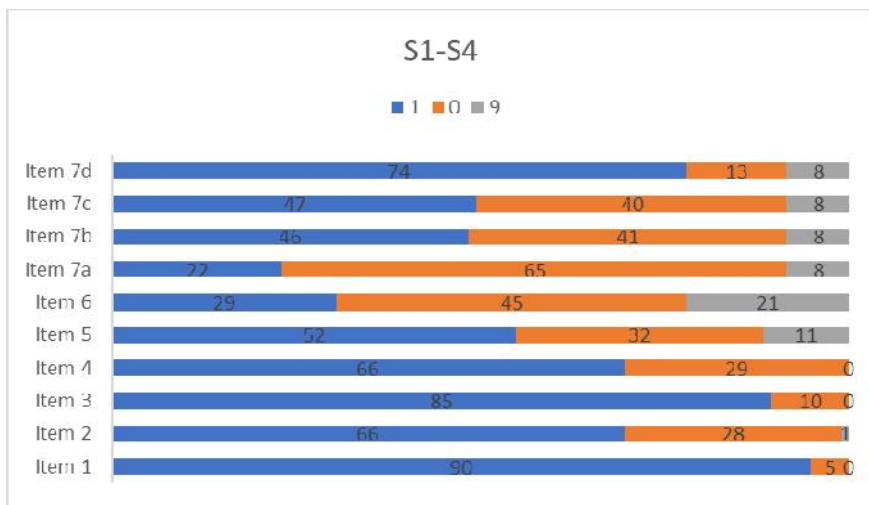
Stimul 2: The text focuses on the Galapagos Islands' unique species and the role of the Galapagos Conservancy. It mentions that the islands are a natural laboratory for studying evolution and that the conservancy works to protect the unique species found there. Images of a sea turtle and a bird are shown.

Stimul 3: The text discusses the Galapagos Islands and the role of the Galapagos Conservancy. It mentions that the islands are a natural laboratory for studying evolution and that the conservancy works to protect the unique species found there. An image of a sea turtle is shown.

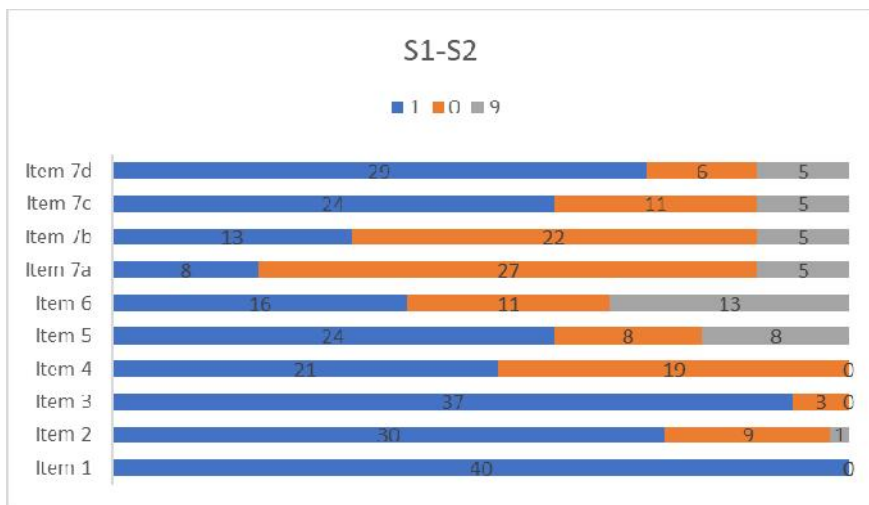
Stimul 4: The text discusses the Galapagos Islands and the role of the Galapagos Conservancy. It mentions that the islands are a natural laboratory for studying evolution and that the conservancy works to protect the unique species found there. An image of a sea turtle is shown.

Figura nr. 1. Cele patru pagini web din cadrul unității „Galapagos”

„Galapagos” cuprinde 7 întrebări/itemi. Rezultatele elevilor participanți la studiu sunt sintetizate în graficul de mai jos (figura nr. 2), în care barele albastre reprezintă răspunsurile adecvate, barele portocalii, răspunsurile neadecvate, iar barele gri, lipsa oricărui răspuns.

Figura nr. 2. Rezultatele generale obținute de elevi de gimnaziu și liceu la întrebările de lectură din unitatea „Galapagos”

Figura nr. 3. Rezultatele obținute de elevi de liceu la întrebările de lectură din unitatea „Galapagos”

Figura nr. 4. Rezultatele obținute de elevii de gimnaziu la întrebările de lectură din unitatea „Galapagos”

a. Datele obținute relevă faptul că elevii au scorul cel mai mare pentru itemul 1, urmat de itemul 3 (figura nr. 2), aceeași clasificare a ratei de răspuns fiind prezentă în funcție de nivelul decolarizare (figura nr. 3 și 4). De asemenea, în același context, de către elevii selectare de text, ca provocare în plan cognitiv, itemul 2 înregistrează o rată de succes sensibil mai mică în ceea ce privește răspunsurile adecvate.

Itemul 1 al unității este de tipul alegere multiplă, elevii fiind puși în situația de a căuta în toate paginile web pentru a găsi informația necesară, după care era necesar să coreleze conținutul secțiunii identificate cu varianta adecvată (*Cu ce se hrănesc iguanele marine? A. Cu o varietate de plante. B. Cu ouă de estoasă. C. Cu alge. D. Cu pești mici.*). Acest item vizează procesul cognitiv de către elevii selectare de text relevant. O rată mare de reușită are și itemul 3, constituit, de asemenea, într-un format de alegere multiplă simplă. Elevii sunt orientați către o pagină web unde pot identifica informațiile pentru a răspunde adecvat (*Conform paginii referitoare la „Conservare”, care a fost scopul principal al ecologiilor atunci când au inițiat programul de conservare a estoaselor? A. Să salveze estoasele de la dispariție. B. Să monitorizeze*

estoasele adulte. C. S protejeze ou le estoaselor de pr d tori. D. S urm reasc estoasele pe o perioad îndelungat de timp).

Din analiza rezultatelor ob inute la cei doi itemi prezenta i mai sus, putem constata c elevii reu esc accesarea i extragerea de informa ii din text, precum i c utarea i selectarea de text.

În ciuda faptului c itemul 2 se situeaz în acela i cadru, de c utare i de selectare de text relevant, totu i rata de r spuns adecvat este cu mult mai mic (66/95 de responden i). Aici, elevii sunt pu i, din nou, în situa ia de a c uta informa ia în cele patru pagini web (*Pe care insul au reu it oamenii de tiin s restaureze o popula ie de estoase care se pot reproduce în s lb ticie?*) i de a scrie r spunsul adecvat. De i r spunsul construit solicitat este unul scurt, relativ u or de reperat în text (reprezint chiar un subtitlu), absen a variantelor de r spuns scade ansa adecv rii la solicitare, deoarece lipse te orientarea cognitiv oferit de formatul r spunsului cu alegere multipl . Distractorii din întreb rile cu alegere multipl reprezint fiecare o pist de rezolvare a problemei. Verificarea acestora cu informa ia oferit de text, în vederea select rii variantei corecte, reprezint o opera ie mai simpl decât alc tuirea unui r spuns elaborat de c tre elev. Aceast constatare este identic cu aceea detectat în studiul principal PISA 2018. Comparativ, elevii din clasa a IX-a dau r spunsul adecvat (Insula Pinzon/Pinzon) într-un procent mai mare decât cei din clasa a VIII-a.

b. Plecând de la un context similar, de c utare i selectare de text, în prim instan , itemul 4 vizeaz integrarea de informa ii din descrierile prezentate. Prin aprofundarea semnifica iei informa iei, responden ii pot selecta r spunsul adecvat, prin care dovedesc (66/94 responden i) c au parcurs procesul de integrare i generare de inferen e (*Ce au în comun estoasa de Galapagos, iguana marin i cormoranul nezbur tor? A. Hrana lor provine din ocean. B. Consum aceea i hran . C. Tr iesc foarte mult. D. Popula iile lor sunt amenin ate*). Comparând cele dou categorii de elevi, se constat o rat de reu it mult mai mare la nivelul gimnaziului decât la liceu.

c. În situa ia r spunsului deschis formulat de elevi pentru itemul 5 se constat o rat de r spuns acceptabil de aproximativ jum tate din totalul elevilor, atât al celor de clasa a VIII-a, cât i al celor de clasa a IX-a. Procesul parcurs de elevi presupune, de asemenea, integrarea i generarea de inferen e. În mod concret, pentru a da/ a formula un r spuns acceptabil, ace tia trebuie s în eleag

unele aspecte care nu în explicit de text și care relev diferența semnificativ dintre cele două programe de salvare descrise, anume faptul că unul are în vedere reproducerea speciilor native, iar celălalt, eliminarea prădătorilor (*Pagina referitoare la „Conservare” menționează două programe care au fost derulate pentru protejarea estoaselor uriașe. Care este diferența esențială de abordare adoptată în cadrul celor două programe?*).

Cităm câteva exemple de răspunsuri acceptabile ale elevilor din clasa a VIII-a, care demonstrează faptul că aceștia au identificat esența celor două programe și au realizat un enunț complet, sugerând raportul comparativ susținut prin informațiile din textele citite: „în primul experiment estoasele au fost mutate într-un loc sigur, în timp ce în al doilea au fost eliminate prădătorii”; „diferența esențială este că în prima s-a protejată o specie și în a doua s-a eliminat specia/animalul care a cauzat dispariția speciei”; „un program lua estoasele și le aducea înapoi când erau destul de mari să se apere, celălalt program a eliminat toate amenințările pentru estoase”; „1. mutarea estoaselor într-un loc sigur pentru siguranța lor, iar 2. căotrăvea obolanii tot pentru siguranța estoaselor”; „diferența dintre cele două programe este că la programul de pe Insula Pinzon oamenii de știință au ales să taie rădăcina, pe când celălalt program a decis să facă în așa fel încât estoasele și prădătorii să coexiste”. Indiferent de gradul de elaborare a răspunsurilor, diferențele dintre cele două programe sunt recunoscute în enunțul formulat. În ceea ce privește răspunsurile adecvate ale elevilor de clasa a IX-a, dăm câteva exemple: „în primul program au ajutat estoasele să se reproducă în siguranță, iar în al doilea program, au scăpat de prădători”; „au lansat un program de reproducere pentru broaștele adulte și unul pentru eliminarea obolanilor”; „în primul program, estoasele adulte au fost capturate și transportate într-un loc sigur ca să se reproducă în siguranță. Al doilea program a constat în eradicarea prădătorilor cu otrăv, pentru apărarea estoaselor și a oulor acestora”; „diferența dintre cele două abordări adoptate este aceea că primul program a încercat să învină atât estoasele cât și obolanii, separând animalele, iar al doilea program a prioritarizat estoasele, deoarece erau pe cale de dispariție, și au eliminat obolanii”.

Datele obținute relevă faptul că toți respondenții care urmează liceul teoretic au răspuns adecvat, în comparație cu răspunsurile colegilor de la liceul tehnologic, unde numărul de răspunsuri neadecvate sau lipsa unui răspuns s-au situat la aproximativ două treimi dintre elevii participanți.

În ceea ce privește răspunsurile neadecvate, acestea relevă faptul că elevii nu fac dovada că au înțeles scopurile ambelor programe. Ca exemplu, la clasa a VIII-a, elevii au răspuns: „conservarea Insulei Galapagos”; „pentru a proteja estoasele, oamenii trebuie să protejeze ecosistemul, iar oamenii (vizitatorii) trebuie să aibă mai mult grijă”; „populația de estoase se poate reproduce singură!”, „programul conservator pentru estoase este o experiență de succes”; „1. mutarea estoasele într-un loc sigur pentru a crește și a depune ouă, iar după ce creșterea le trimiteau înapoi în habitatul lor natural. 2. le-au vopsit numere pe carapace pentru a le monitoriza”. La clasa a IX-a, printre răspunsurile neadecvate găsim: „programele derulate pentru protejarea uriașelor sunt program de reproducere, program pentru menținerea populației uriașelor”; „programul de conservare pentru estoase - oamenii au ocupat insula și habitatul animalelor”; „a lansat un program **Reproducerea**, pentru a salva speciile de la dispariție”. Toate aceste exemple indică o înțelegere precară a textelor, pe de o parte, și dificultatea sesizării unei distincții între programele descrise, pe de altă parte. Procesul cognitiv vizat de întrebare (formularea de inferențe) este slab structurat în cazul acestor respondenți.

d. Din categoria întrebărilor deschise, cele mai mici scoruri sunt înregistrate la itemul 6 (*Paginile „Faun” și „Conservare” prezintă fapte și detalii despre animalele și eforturile de conservare din Insulele Galapagos. Care este motivul pentru care Societatea pentru Conservarea Insulelor Galapagos evidențiază aceste informații pe cele două pagini?*), unde rata de răspuns neadecvată și aceea de non-răspuns acumulează aproximativ două treimi din numărul total de participanți. Întrebarea vizează procesul de reflecție asupra conținutului și a formei, iar răspunsurile dezirabile „indică faptul că societatea utilizează faptele și detaliile pentru a-i încuraja pe cititori să sprijine programele de salvare a animalelor și a insulelor” (OECD, 2019b, p.40).

Prin urmare, elevii sunt puși în situația de a înțelege conținutul paginilor, astfel încât să poată identifica intențiile următoare, mesajul care se dorește a fi transmis de către realizatorii paginii. Această așteptare concordează cu scenariul unității și cu activitatea evaluativă derulată în acest context. Practic, pentru o vreme, respondenții primesc rolul de participanți la cursul online de web design.

În ce constă dificultatea întrebării? La prima vedere, efortul de căutare a informației nu este solicitant, dat fiind că itemul indică două pagini pentru raportarea adecvată la cerință. Însă, pentru a răspunde adecvat, cititorul are

două pagini de recitat, de desprins semnifică ia literal pentru fiecare dintre acestea și de reflectat asupra felului în care modalitatea de prezentare a conținuturilor paginilor conduce la înțelegerea scopului autorului. În cadrul acestui item, se observă cum procesele cognitive se susțin unele pe altele: „În primul rând, elevul trebuie să înțeleagă semnifică ia literal a propozițiilor și a paragrafelor din text. Apoi, trebuie să integreze informațiile din fiecare pagină precum și din ambele pagini. În cele din urmă, elevul trebuie să se gândească la modul în care este prezentat conținutul în vederea relevanței scopului pentru care sunt folosite textele” (OECD, 2019b).

Răspunsurile acceptabile sunt mai bine reprezentate în grupul elevilor de la liceul teoretic, în timp ce în grupul participanților de la liceul tehnologic se înregistrează o rată masivă de răspunsuri neadecvate. Iată câteva exemple de răspunsuri adecvate: „Societatea pentru Conservarea Insulelor Galapagos dorește să informeze în detaliu populația, acțiunea fiind în căutarea unor voluntari”; „informațiile sunt prezentate pentru a susține cauza asociației, a oferi informații cititorilor, posibili voluntari, despre animalele care trebuie salvate, pentru a putea aduce un potențial nou de cercetare oamenilor de știință în continuare și despre încercările anterioare de conservare spre a sublinia importanța acordată asupra cauzelor asociației de către aceasta și seriozitatea, credibilitatea ei”; „după cum reiese și din numele Societății pentru Conservarea Insulelor Galapagos, aceasta are ca scop protejarea ecosistemului din Insulele Galapagos. Evidențierea acestor informații despre animale și eforturile de conservare are ca scop influențarea oamenilor pentru a participa ca voluntari în acest proiect”.

Pentru a înțelegem motivele posibile ale insuccesului, observăm că răspunsurile neadecvate pentru itemul 6 pot să fie explicate printr-o lectură superficială a sarcinii, care se concretizează în explicații eronate în raport cu întrebarea („pagina faună prezintă detalii despre animale, iar conservarea prezintă salvarea estoaselor”; „motivul pentru care Societatea evidențiază aceste informații pe cele două pagini este pentru a ne informa despre aceste specii”; „motivul pentru care Societatea pentru Conservarea Insulelor Galapagos prezintă faptele și detaliile despre animalele și eforturile de conservare sunt ca să ne arate că trebuie să fim atenți la fel de ecologic, neapărat, dacă vrem să fie bine și să trăim bine și mai ales să reducem poluarea prin energie regenerabilă și mașini electrice, dacă vrem să supraviețuim bine”). Observăm, de asemenea, prezența unor răspunsuri care aduc explicații redundante, cu un grad mare de generalitate, reluând tema

salvării broațelor estoase sau elemente din paginile indicate („motivul pentru care Societatea pentru Conservarea Insulelor Galapagos evidențiază aceste informații pe cele două pagini este vulnerabilitatea speciilor de animale de pe insule”; „motivul pentru care Societatea pentru Conservarea Insulelor Galapagos este că salvează populația de estoase”).

Nici elevii din clasa a VIII-a nu înregistrează rezultate deosebite, rata de răspuns neadecvată în ceea ce privește răspunsul acumulând aproape trei sferturi din numărul total al participanților. Ei nu reușesc să identifice pentru ce sunt prezentate publicului informațiile din cele două pagini web, ce funcție explicativă/de motivare/argumentativă ar avea, accentuând mai curând, rolul informativ, turistic (de exemplu, „pentru a pune accent pe efortul depus de către savanți”; „motivul este pentru că au început să dispară estoasele”; „pentru a arăta lumii că experimentul n-a dat greș”; evidențiază aceste informații pe cele două pagini pentru a ne oferi aspecte interesante despre animalele care trăiesc pe Insulele Galapagos”).

e. Ultima sarcină din cadrul unității are în vedere evaluarea calității și credibilității informațiilor și este de tip item cu alegere multiplă complex (*Da/Nu*, pentru diverse enunțuri în funcție de cerința exprimată). Potrivit rezultatelor obținute de toți participanții (prezentate în figura nr. 2), la întrebarea „Care dintre modificările sugerate mai jos fac site-ul mai credibil pentru cititorii care vor să afle mai multe despre arhipelag și despre Societatea de Conservare a Insulelor Galapagos?”, cele mai bune scoruri au fost înregistrate pentru varianta **7d** („Include o descriere a Societății de Conservare a Insulelor Galapagos și a misiunii acesteia”), în timp ce varianta **7a** înregistrează cel mai mic procent de răspunsuri adecvate („Oferiți măriri de la turiști care au vizitat Insulele Galapagos). Variantele **7b** („Include și mai multe secțiuni.”) și **7c** („Citați surse care se bucur de autoritate.”) au valori asemănătoare, de circa o jumătate dintre respondenți cu răspunsuri adecvate.

Pentru a avea succes la acest item, elevii trebuie să aibă o cunoaștere prealabilă a tipurilor de surse care conferă credibilitate informațiilor. Greșelile apar din răspunsul spontan, evocat de mintea „neconștientă”, care funcționează sub influența modei, a culturii like-urilor și a mirajului cantitativ (*mai mult înseamnă mai bine!*?). De ce este o rată atât de mică de succes la 7a? Distractorul reprezintă o capcană predilectă pentru utilizatorii de *social media* pentru care măririile turismului ar aduce credibilitate informațiilor despre

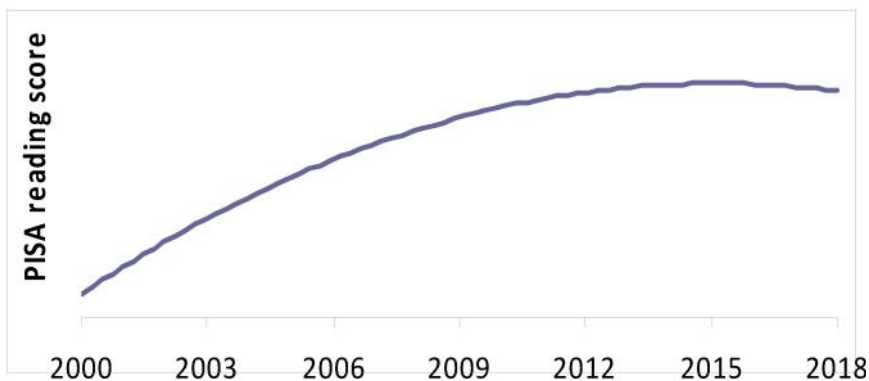
insule și societatea de conservare. Cei care au bifat *Da* pentru **7a**, confund promovarea turismului cu aspectele de credibilitate ale textului de informare. Promovarea și credibilitatea reprezintă două lucruri distincte. Această distincție nu este recunoscută de majoritatea participanților la studiul nostru.

Distractorul **7b** trimite pe o altă pistă cognitivă falsă. În acest caz, elevul care răspunde *Da* face o confuzie între lizibilitate și credibilitate, întrucât introducerea mai multor secțiuni este de natură să facă textul mai ușor de urmărit. Totuși, introducerea unor segmente este un detaliu de organizare formală, care nu aduce un plus de credibilitate.

Varianta **7c** este una explicită din perspectiva credibilității, dar pe care mulți elevi nu o sesizează ca atare. Sursa de autoritate conferă credibilitate. Faptul că elevii de 15 ani nu au interiorizat încă acest aspect este surprinzător. Varianta **7c**, coroborată cu **7a**, indică lipsa unor repere în procesul de cogniție a tinerilor consumatori de rețele sociale. **7d**, varianta cu cele mai multe răspunsuri adecvate, este descriptivă și evidentă din perspectiva credibilității.

4. Câteva concluzii

Graficul de mai jos reprezintă performanțele la lectură ale unui grup de țări, printre care și România, pe parcursul mai multor cicluri PISA.

Figura nr. 5. Trend de aplatizare pentru un grup de țări participante la PISA, printre care se află și România

Sursa: OECD, PISA 2018 Database, Table I.B1.10.12
<https://doi.org/10.1787/888934028729>

Este de reînțut că datele pentru țara noastră sunt disponibile începând cu 2006. Prin urmare, doar curba dintre reșerele 2006 și 2018 ni se aplică în mod specific. Curba indică un trend crescător până în 2012, urmat de o aplatizare și de o descreștere ulterioară în 2015, 2018. Cum s-ar putea inversa acest trend? În sensul că, în locul unei descreșteri, s înregistrează o creștere. Problema nu se pune de dragul ierarhiei, căci PISA sau performanțele școlare în sens mai general, nu se măsoară ca la fotbal. Ceea ce interesează, în acest context, este adecvarea practicilor de lectură la nevoile contemporane.

Sugestiile noastre vizează următoarele:

- Sprijinirea elevilor în comprehensiunea textului prin exerciții de tip alegere multiplă – am constatat în rezultatele trendului și s-a confirmat pe lotul de aplicare că atunci când elevii au mai multe variante de răspuns înregistrează scoruri mai bune. Cu precădere, în cazul proceselor de localizare și de înțelegere, existența variantelor sprijină elevul să efectueze un triaj esențializat al informațiilor – o operație mai rapidă și mai ușor de gestionat decât explorarea întregului text multiplă și decât alcătuirea unui răspuns.
- Realizarea de exerciții pe texte care prezintă informația în mai multe forme (cod lingvistic combinat cu cod iconic sau numeric). Pentru antrenament, este util de început cu două coduri combinate la nivelul textului multiplă, trecând ulterior și la 3!
- Sprijinirea elevilor pentru lectura ecranului multiplă și a conținutului dinamic – exerciții de felul celor propuse la „Galapagos” sunt foarte utile pentru antrenarea navigării în cadrul lecturii digitale. Recomandarea noastră este oferirea de structuri explicative pentru a construi progresiv abilitățile necesare explorării informațiilor care provin din surse multiple digitale.
- Sprijinirea elevilor pentru identificarea informațiilor pertinente și a celor de tip *fake news* prin selectarea de texte divergente, provenite din surse variate și prin oferirea de exerciții structurate; discutarea rezultatelor obținute de elevi este fundamentală pentru detectarea capcanelor cognitive care pot deveni rutine păguboase, în absența înțelegerii motivațiilor autorilor.
- Sprijinirea elevilor pentru analiza surselor, cu precădere, pentru a aprecia conținutul și forma textului – altfel spus, modul în care autorul prezintă informația.
- Selectarea de texte divergente care pot conduce la explorarea conținutului / textului din perspectiva rezolvării conflictului.
- Aducerea în clasă a unor texte actuale, provocatoare. Practicile de lectură

trebuie să depășească lectura „colară”, obligatorie – care adesea scade motivația pentru informare și învățare, în favoarea unei lecturi autentice, orientate spre un scop formulat/ asumat de cititor. În ciuda opiniilor formulate de profesori, în cadrul unor discuții informale sau în focus grupuri, elevii citează. De aceea, îi vedem mereu cu telefonul la îndemână. E adevărat că nu citează ceea ce și-ar dori profesorii să citească, dar citează pentru informare sau pentru a intra în interacțiune cu altcineva. Aceste scopuri pot servi învățarea dacă sunt utilizate inteligent în practicile de lectură la clasă. În acest sens, explorarea „scenariilor” PISA, care contextualizează textul și sarcinile aferente, ar constitui un exercițiu util pentru profesori în vederea unor antrenamente semnificative și stimulante pentru elevi.

Mulțumiri

Autorii mulțumesc echipei PISA 2018 pentru efortul de administrare și de construire a bazei de date naționale.

Mulțumiri, totodată, doamnelor profesoare Marcela Rediu, Carmen Pleșea, Marilena Pavelescu, Mădălina Vasiliu, care ne-au ajutat la aplicarea unității, și lui Luca Mihăilescu, pentru prelucrarea statistică a datelor.

Referințe

- CEFRL. (2020). *Common European Framework of Reference for Languages. Learning, Teaching, Assessment*. Companion Volume, Council of Europe. <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>
- Mihăilescu, A., & Sarivan, L. (2020). Învățând din experiențele PISA: antrenamente de lectură pentru explorarea informațiilor pertinente. *Revista de Pedagogie*, 68(2), 165-180. <https://doi.org/10.26755/RevPed/2020.2/165>
- OECD. (2018). *PISA 2018 Database*. <https://www.oecd.org/pisa/data/2018database/>
- OECD. (2019a). *PISA 2018 - Assessment and Analytical Framework*. https://www.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2018-assessment-and-analytical-framework_b25efab8-en
- OECD. (2019b). *2018 - PISA Competența de lectură. Itemi publici (trad. din l. engl.)*. http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2020/07/PISA_itemi_publici-lectura.pdf

- Sarivan, L., Novak, C., Mih ilesco, A., & Ple a, C. (2020). *Meaning in Reading. Could Romania's PISA 2018 Results Become a Wake-Up Call to Innovate Practices?*. In *Innovation in Language Learning. Conference Proceedings*, Filodiritto Editore, Bologna, pp. 244-250. <https://conference.pixel-online.net/ICT4LL/files/ict4ll/ed0013/Conference%20Proceedings.pdf>

The online version of this article can be found at:
<http://revped.ise.ro/category/2021-en/>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Versiunea online a acestui articol poate fi g sit la:
<http://revped.ise.ro/category/2021-ro/>

Aceast lucrare este licen iat sub Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Pentru a vedea o copie a acestei licen e, vizita i <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> sau trimite i o scrisoare c tre Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, SUA.